

Sygn. akt I CSK 347/07

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 stycznia 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Strus (przewodniczący)

SSN Iwona Koper (sprawozdawca)

SSN Kazimierz Zawada

w sprawie z powództwa Agencji Rynku Rolnego w W.

przeciwko S. T. i F. W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 24 stycznia 2008 r.,

skargi kasacyjnej pozwanych

od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 22 marca 2007 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Powód - Agencja Rynku Rolnego domagał się zasądzenia solidarnie od pozwanych S. T. i F. W. członków zarządu Przedsiębiorstwa S.(...) Spółka z o.o. z siedzibą w W. kwoty 137.824, 17 zł z ustawowymi odsetkami. W uzasadnieniu żądania, opartego na podstawie z art. 299 k.s.h. wskazał, że Spółka S.(...) jest jego dłużnikiem, zaś egzekucja wierzytelności powoda z jej majątku okazała się bezskuteczna.

Orzekając ponownie w sprawie Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 7 grudnia 2005 r. zasądził od pozwanych solidarnie dochodzoną przez powoda należność z ustawowymi odsetkami poczynszu od dnia od dnia 17 maja 2004 r. od S. T. i od dnia 14 maja 2004 r. od F. W.

Podstawą wyroku były następujące ustalenia faktyczne.

Pozwani zostali wpisani w dniu 26 kwietnia 1989 r. do rejestru R.(...) jako członkowie zarządu Przedsiębiorstwa S.(...) sp. z o.o. i wpis ten nie uległ zmianie. W dniu 12 marca 1992 r. zawarta została między Agencją Rynku Rolnego i spółką S.(...) umowa dotycząca sprzedaży z zapasów Agencji 6.000 ton pszenicy z przeznaczeniem na eksport do ZSSR za cenę 860.000 starych zł za tonę. Spółka zaprzestała regulowania należności wynikających z tej umowy. W 1993 r. Urząd Skarbowy zajął rachunek bankowy Spółki na poczet niezapłaconych należności podatkowych od wynagrodzeń i składek na ZUS. W dniu 31 grudnia 1996 r. zawarta została między Spółką a Agencją ugoda sądowa, w której Spółka zobowiązała się zapłacić na rzecz Agencji kwotę 314.246,46 zł tytułem należności z łączącej strony umowy oraz kosztów sądowych. Z ugody tej Spółka zapłaciła jedynie kwotę 132.700,00 zł. Agencja podjęła działania zmierzające do wyegzekwowania dłużnej należności, jednak egzekucja okazała się bezskuteczna. W dniu 29 kwietnia 1999 r. zostało zawarte kolejne porozumienie w sprawie warunków spłaty zadłużenia stwierdzonego ugodą sądową z dnia 31 grudnia 1996 r., wynoszącego po jego częściowej spłacie 197.123,23 zł. W porozumieniu Agencja odstąpiła od dochodzenia odsetek za 1998 r. oraz od ich naliczania od dnia 1 stycznia 1999 r. Spółka realizowała to porozumienie do dnia 28 grudnia 2001 r., kiedy to jej dług wynosił 133.123, 00 zł. W 1999 r. Urząd Skarbowy zajął rachunek bankowy Spółki dla wyegzekwowania należności na kwotę 1.322.996,09 zł. W dniu 12 lipca 2001 r. Sąd Okręgowy w Ł. zasądził od Spółki na rzecz powodowej Agencji kwotę 1.701, 17 zł z ustawowymi odsetkami oraz koszty procesu w kwocie 2000 zł. W dniu 7 czerwca 2002 r. Komornik rewiru XVIII przy Sądzie Rejonowym zawiadomił Agencję, że egzekucja świadczenia pieniężnego z tego wyroku w stosunku do S.(...) jest bezskuteczna i postanowieniem z dnia 12 listopada 2002 r. umorzył postępowanie egzekucyjne. W dniu 27 marca 2003 r. Komornik rewiru I przy Sądzie Rejonowym poinformował Agencję, o bezskuteczności egzekucji świadczenia pieniężnego w stosunku do S.(...) i postanowieniem z 16 maja 2003 r. umorzył postępowanie egzekucyjne prowadzone na podstawie tytułu egzekucyjnego w postaci ugody sądowej z 1996 r. o należność w kwocie 133.123,00 zł.

Na tej podstawie Sąd Okręgowy uznał, że wierzytelność powoda przeciwko pozwanym powstała w 2002 r. i w 2003 r., wówczas bowiem została stwierdzona bezskuteczność egzekucji przeciwko S.(...). Żądanie powoda podlega zatem ocenie w oparciu o art. 299 k.s.h.

Stwierdził równocześnie, że pozwani nie wykazali przesłanek uwalniających ich od odpowiedzialności, które określa art. 299 § 2 k.s.h. Wniosek o ogłoszenie upadłości nie został przez pozwanych zgłoszony, nie wszczynano także postępowania układowego. Pozwani znali sytuację Spółki, w szczególności istotne z punktu widzenia ich obrony fakty dwukrotnego – w 1993 r. i 1999 r. - zajęcia rachunku bankowego Spółki przez Urząd Skarbowy. Pozwani sami przyznali, że z momentem zajęcia rachunku bankowego Spółka nie mogła praktycznie prowadzić działalności i była niewypłacalna. Nie został przez nich wykazany brak winy w niezłożeniu wniosku o upadłość lub o wszczęcie postępowania układowego. Podejmowane przez pozwanych działania mające na celu poprawę sytuacji majątkowej Spółki nie usprawiedliwiają niewywiązania się przez nich z tych obowiązków. Złożenie we właściwym czasie stosownych wniosków pozwoliłoby wierzycielom odzyskać chociaż część wierzytelności. Prowadząc natomiast dalej działalność Spółki pozwani doprowadzili do utraty przez nią majątku, co uniemożliwiło ich zaspokojenie.

W apelacji od wyroku Sądu Okręgowego pozwani podnosili, iż Sąd ten błędnie ustalił, niewykazanie przez nich przesłanek z art. 299 § 2 k.s.h., zarzucając jego naruszenie przez przyjęcie ich odpowiedzialności w sytuacji, gdy niezłożenie wniosku o upadłość nie wpłynęło na możliwość zaspokojenia powoda z majątku Spółki.

Sąd Apelacyjny, który wyrokiem z dnia 22 marca 2007 r. oddalił ich apelację, podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że ciężar dowodu istnienia okoliczności uwalniających pozwanych od odpowiedzialności obciążał ich samych oraz zaakceptował ocenę tego Sądu, iż pozwani nie przeprowadzili dowodu istnienia tych okoliczności, wskazanych w art. 299 § 2 k.s.h. Pozwani nie wykazali braku swojej winy w niezgłoszeniu wniosku o upadłość. W szczególności nie uzasadnia przyjęcia, iż wniosku o upadłość nie zgłoszili bez swojej winy dowodzona w postępowaniu przed Sądem Okręgowym okoliczność, że podejmowali – bez efektu zresztą - starania mające na celu odzyskanie od dłużników Spółki jej wierzytelności. Podkreślił, że – jak trafnie przyjął Sąd Okręgowy – pozwani nie wykazali, że pomimo niezgłoszenia wniosku o upadłość wierzyciel nie poniósł szkody. Podniesione dopiero w apelacji twierdzenie że Spółka nie posiadała istotnego majątku, z którego Agencja mogłaby uzyskać zaspokojenie gdyby

zgłoszony został wniosek o jej upadłość uznał za niedowiedzione we właściwym czasie, to jest w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, gdzie na okoliczność tę pozwani nie zgłosili żadnego dowodu.

W skardze kasacyjnej pozwani zarzucili:

1/ naruszenie przepisów postępowania, a to:

- art. 328 § 2 w zw. z art. 386 § 1 k.p.c. i 391 § 1 k.p.c. polegające na nie wzięciu pod uwagę, iż Sąd Okręgowy nie wypełnił wskazań co do dalszego postępowania zawartych w wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 18 sierpnia 2005 r. i nie przeanalizował dołączonego do pozwu dokumentu, z którego wynika, że postępowanie egzekucyjne wobec S.(...) zostało umorzone jako bezskuteczne już w listopadzie 1998 r., a zatem od tej daty winien liczyć się termin przedawnienia roszczenia powoda wobec pozwanych;

- art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. polegające na nie wzięciu pod uwagę i nie wywiedzeniu prawidłowych skutków prawnych z dokumentu przedstawionego przez powoda jako załącznik do pozwu (k. 16) o zaleganiu S.(...) z należnościami o charakterze publicznoprawnym na kwotę 1.322.996,09 zł, co wskazuje, że nawet złożenie przez zarząd Spółki wniosku o upadłość nie doprowadziłoby do zaspokojenia powoda z uwagi na pierwszeństwo zaspokojenia należności publicznych, a nadto że wbrew stwierdzeniu uzasadnienia wyroku za pomocą tego dokumentu zostało wykazane, że Spółka nie posiada żadnego istotniejszego majątku, gdyby bowiem taki majątek posiadała Urząd Skarbowy nie zajmowałby bez jakiegokolwiek skutku rachunku bankowego Spółki, a należne świadczenia wyegzekwowałby z innego majątku

- art. 328 § 2 w zw. z art. 398²¹ i art. 386 § 4 k.p.c. przez nierozpoznanie zarzutów postawionych w apelacji, czego wyrazem jest lakoniczność uzasadnienia i odwołanie się w nim wyłącznie do ustaleń i ocen Sądu Okręgowego.

2/ naruszenie przepisów prawa materialnego, a to:

- art. 298 § 2 k.h. przez jego niezastosowanie, w następstwie błędnego przyjęcia że bezskuteczność egzekucji przeciwko S.(...) datuje się od 25 lutego 2002 r., a nie od 10 listopada 1998 r.

- art. 298 § 2 k.h. (art. 299 § 2 k.s.h.) w zw. z art. 442 § 1 k.c. przez nieprawidłowe zastosowanie i przyjęcie, że bieg terminu przedawnienia roszczenia powoda rozpoczął się w dniu 25 lutego 2002 r.;

- art. 298 § 2 k.h. w zw. z art. 6 i 1025 k.p.c. przez przyjęcie, że pozwani nie wykazali że:

a/ pomimo niezgłoszenia wniosku o upadłość wierzyciel nie poniósł szkody, b/ nie można było przewidzieć, że wypłata należności przez Skarb Państwa gwarantujący wypłatę za transakcję z powodem nastąpi po czterech latach, a w okolicznościach sprawy nawet zgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości niezwłocznie po uzyskaniu wiedzy o niezrealizowaniu płatności za tę transakcję nie poprawiłoby sytuacji Spółki wobec powoda,

c/ nawet złożenie wniosku o upadłość nie doprowadziłoby do zaspokojenia powoda z uwagi na mające pierwszeństwo zaspokojenia należności publiczne i kredyt zaciągnięty przez Spółkę na zakup pszenicy na eksport.

Nadto w uzupełnieniu skargi kasacyjnej pozwani podnieśli zarzut naruszenia art. 379 pkt 4 w zw. z art. 77 u.s.p., a przez to nieważność postępowania przed Sądem pierwszej instancji, spowodowaną udziałem w składzie tego Sądu sędziego delegowanego przez osobę nieuprawnioną tj. podsekretarza stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, której nie wziął pod uwagę Sąd Apelacyjny.

We wnioskach skargi kasacyjnej skarżący domagali się uchylenia zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i zasądzenia na rzecz pozwanych od powoda kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W sprawie nie zachodzi nieważność postępowania. Zgodnie z uchwałą pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2007 r. (Biul. SN 2007/11/6) ustawowe uprawnienie Ministra Sprawiedliwości do delegowania sędziego do pełnienia obowiązków sędziego w innym sądzie (art. 77 § 1 u.s.p.) może być w jego zastępstwie albo z jego upoważnienia wykonywane przez sekretarza stanu lub podsekretarza stanu.

Uchybienie wymogom określonym w art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. może stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., jeżeli skarżący wykaże, że z powodu wadliwości uzasadnienia zaskarżone orzeczenie uniemożliwia Sądowi Najwyższemu sprawdzenie prawidłowości orzeczenia, które z tej przyczyny nie poddaje się kontroli kasacyjnej.

Podniesiony przez skarżących zarzut lakoniczności uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia nie jest równoznaczny z zarzucanym naruszeniem art. 328 § 2 k.p.c., bowiem o jego naruszeniu świadczyłoby dopiero wykazanie, że uzasadnienie pozbawione jest konkretnych elementów o których jest mowa w tym przepisie. Zastrzeżeń takich jednak skarżący nie formułują.

Z przepisu art. 328 § 2 k.p.c. nie wynika, by sąd apelacyjny obowiązany był w kwestiach trafnie rozstrzygniętych przez sąd pierwszej instancji i należycie umotywowanych zamieszczać szczególnie obszernie uzasadnienie. Sąd drugiej instancji, który wyrokuje na podstawie tych samych dowodów, które były rozważane w pierwszej instancji i akceptuje zaskarżony apelacją wyrok, może poprzestać na stwierdzeniu, że z przyczyn w nim wskazanych podziela jego motywy. Samo więc odwołanie się przez Sąd Apelacyjny do akceptowanych ustaleń i ocen Sądu Okręgowego nie daje podstawy do kwestionowania na podstawie art. 328 § 2 k.p.c. prawidłowości uzasadnienia zaskarżonego wyroku.

Jego motywy – wbrew twierdzeniom skarżących – odnoszą się w sposób dostateczny dla możliwości dokonania kontroli zasadności zaskarżonego wyroku do zarzutów apelacji o ograniczonym zakresie w stosunku do zarzutów jakie pozwani formułują obecnie w skardze kasacyjnej. Wskazać trzeba w szczególności, że w apelacji skarżący nie podnosili zarzutu naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 386 § 1 k.p.c. (w istocie chodzi o art. 386 § 6 k.p.c.) przez niewypełnienie wskazań co do dalszego postępowania zawartych w wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 18 sierpnia 2005 r., oraz zarzutu pominięcia dowodów z dokumentów (niewnioskowanych przez pozwanych w postępowaniu przed sądami orzekającymi), który w skardze kasacyjnej wiąże z naruszeniem art. 328 § 2 w zw. z art. 233 § 1 i art. 391 § 1 k.p.c. Kwestie te, nie objęte w związku z tym postępowaniem apelacyjnym, usuwały się spod kontroli Sądu Apelacyjnego który nie mógł uwzględnić apelacji i zmienić zaskarżonego wyroku lub uchylić go na podstawie niewytkniętych w niej, chociażby dostrzeżonych zarzutów dotyczących tych uchybień procesowych.

Ubocznie więc jedynie pozostaje stwierdzić wynikającą z art. 393³ § 3 niedopuszczalność opierania skargi kasacyjnej na zarzutach dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów, jak też wskazać, że tylko pominięcie wyrażnie zawnioskowanych przez stronę dowodów (na istotne dla sprawy okoliczności) uzasadnia zarzut uchybienia przepisom procesowym.

Poza kognicją Sądu Najwyższego rozpoznającego skargę kasacyjną pozwanych pozostaje związana z tym, lecz nie objęta jej zarzutami, kwestia właściwego wypełnienia wskazań wynikających z powołanego wyżej wyroku przez rozpoznający sprawę ponownie Sąd Apelacyjny.

W tym stanie rzeczy, gdy przytoczona w skardze kasacyjnej podstawa naruszenia przepisów postępowania okazała się nieusprawiedliwiona, zawarte w niej zarzuty

naruszenia prawa materialnego podlegają ocenie w oparciu o ustalenia przyjęte za podstawę zaskarżonego wyroku. Nie mogą więc odnieść skutku podnoszone w uzasadnieniu skargi zarzuty nieuwzględnienia faktów, które nie zostały w sprawie ustalone lub ustalone zostały w sposób odmienny w stosunku do twierdzeń pozwanych. Dotyczy to w szczególności twierdzeń odnośnie do stanu majątku Spółki S.(...) w dacie zajęcia jej rachunku bankowego. Bezpodstawny jest więc, jako pozbawiony oparcia w ustaleniach faktycznych wniosek, że w sytuacji gdy Spółka w tej dacie nie miała żadnego istotniejszego majątku i zalegała z mającymi pierwszeństwo zaspokojenia należnościami publicznymi, nawet złożenie wniosku o upadłość nie doprowadziłoby do zaspokojenia powoda.

Jako nieuzasadniony ocenić należy w konsekwencji, mający podstawę w tym wnioskowaniu, zarzut naruszenia art. 298 § 2 (299 § 2 k.s.h.) przez jego niezastosowanie.

Sąd Najwyższy podziela trafne stanowisko Sądu Apelacyjnego, iż wierzytelność powoda przeciwko pozwanym o zapłatę kwoty 133.123,00 zł powstała w 2003 r., kiedy to ostatecznie została stwierdzona bezskuteczność egzekucji zmierzającej do wyegzekwowania tej kwoty od Spółki S.(...). Przesądza to zarazem o prawidłowości przyjętej przez ten Sąd (zgodnie z art. 620 k.s.h.) podstawy prawnej rozstrzygnięcia w postaci art. 299 k.s.h.

Kwalifikacja roszczeń powoda w oparciu o ten przepis nie zmienia zakresu przysługujących pozwanym zarzutów uwalniających od odpowiedzialności za dług Spółki, w stosunku do poprzednio obowiązującego art. 298 k.h.

Bezskuteczne jest wywodzenie w skardze kasacyjnej zarzutu naruszenia art. 442 § 1 k.c. w zw. z art. 298 § 2 k.h. (299 § 2 k.s.h.), który nie mógł stanowić podstawy rozstrzygnięcia w sprawie, wobec nie zgłoszenia przez pozwanych zarzutu przedawnienia przed Sądami orzekającymi, zaś art. 398³ § 1 w zw. z art. 398¹³ k.p.c. wyłącza możliwość zgłoszenia tego zarzutu po raz pierwszy w skardze kasacyjnej.

Z powyższych przyczyn orzeczono o oddaleniu skargi kasacyjnej (art. 398¹⁴ k.p.c.).